

Думка про вбивство так цілковито захопила мене, була така неймовірно зваблива, що й у дорозі через усю Америку я ніяк не міг прийти до тями.

Ця думка, не знати чому, сяйнула мені в голові на мій сорок восьмий день народження. Чому саме на сорок восьмий, а не на тридцятий чи сороковий – цього я сказати не можу. Мабуть, то були добрі літа, і я проплив крізь них, не помічаючи ні часу, ні годинників, ні сивини, що поступово сріблила мої скроні, ні поважного вигляду знаменитості, якого я набував з роками...

Так чи так, а на свій сорок восьмий день народження, коли я лежав уночі в ліжку поряд з дружиною, а в інших кімнатах нашого будинку серед тиші й місячного світла спали мої діти, я раптом подумав:

"Зараз же встану, поїду і вб'ю Раффа Андерхілла".

"Рафа Андерхілла! – заволав мій внутрішній голос. – Бога ради, та хто він такий? Убити його через тридцять шість років! За що?"

"За що? – подумки відказав я. – А за те, що він кривдив мене, коли мені було дванадцять..."

Десь за годину, почувши в кімнаті шерех, прокинулась дружина.

– Дуг! – озвалася вона. – Що це ти там робиш?

– Збираюся в дорогу, – відповів я. – їду.

– А-а, – мовила дружина, повернулася на другий бік і знову заснула.

– Усім зайняти місця! Рушаємо! – розлігся над платформою голос провідника.

Поїзд шарпнувся й брязнув буферами.

– Бувай! – гукнув я, скочивши на приступку.

– Хоч колись полетів би літаком!-гукнула до мене дружина. [580]

Полетіти літаком? І позбавити себе втіхи всю довгу дорогу думати про вбивство? Позбавити себе втіхи неквапливо змащувати й заряджати пістолет і уявляти собі обличчя Рафа Андерхілла, коли з'явлюся перед ним після тридцяти шести років відсутності, щоб звести давні порахунки? Полетіти літаком? Ні, я б краще подався пішки через усю країну і, спиняючись на ночівлю просто неба, смажив на багатті свою жовч і ядучу слину, знов і знов переживував свої задавнені, висхлі, наче мумії, але досі живі кривди й роз'ятрював незагоєні з роками болячки. Полетіти літаком!..

Поїзд відійшов. Дружина зникла з очей. Я вирушив у Минуле.

Другої ночі, їдучи через Канзас, ми попали в жахливу грозу. Я не лягав спати до четвертої ранку, все слухав, як бурхає вітер і гуркоче грім. У спалаху блискавиць я побачив на холодній шибці вікна в темному купе негативне відображення свого обличчя й подумав: "Куди він їде, цей дурень?" Убивати Рафа Андерхілла! За що? А за те саме!

Згадай-но, як він лупцював мене. До синців. Я був увесь у синцях, обидві руки від самих плечей у синцях – у синіх, у чорних, ще й ніби крапчастих, у якихось дивних жовтих. Садоне – й ходу, отакий він був, той Раф, садоне – й ходу! І все ж таки... ти його любив?

Атож, любив – так, як хлопці люблять хлопців, коли їм по вісім, десять, дванадцять років, і світ їхній ще невинний, і хлопці лихіші від

будь-якого лиха, бо не відають, що роблять, а проте однаково роблять. Отож десь у глибині душі я відчував потребу терпіти біль. Ми, двоє друзів нерозлийвода, були потрібні один одному. Я йому – щоб діставав удари. Він мені – щоб завдавав їх. Мої синці були свідченням і символом нашої взаємної любові. А що ж іще спонукає тебе вбити Рафа через стільки років?.. Пронизливо гудів поїзд. Нічна країна невпинно бігла назад.

І я пригадав, як одного разу напровесні прийшов до школи в новому твідовому костюмчику, а Раф збив мене з ніг і викачав у брудному місиві із снігу та багнюки. Він реготав, а я, згораючи від сорому, геть перемазаний, [581] охоплений страхом перед неминучою покарою, поплентав додому перевдягтися в сухе.

За вікном знову гуркотів далекий грім.

По холодних шибках пульманівського вагона спливали дощові патьоки.

Ну, а щось іще? Чи це уже все?

Ні. Є ще одне, найгірше з усього.

За всі ті роки, в які ти кожного Четвертого липня прибігав о шостій ранку до Рафового дому й кидав жменьку камінців у зарошену шибку його вікна або ж наприкінці червня чи серпня гукав його на світанні, щоб разом піти подивитись, як прохолодним і свіжим голубим ранком прибуде на станцію мандрівний цирк, – за всі ті роки сам Раф жодного разу не прибіг до твого дому.

Жодного разу за всі ті роки ні він і ні хто інший не довів своєї дружби тим, що прийшов до тебе. Ніколи не постукав у твої двері. І ніколи у вікно твоєї кімнати не вдарилася з легеньким брязкотом жменька конфетті з дрібної ріні та піску.

І ти завжди знав, що того ж таки дня, як ти перестанеш бігати вранці до Рафового дому й викликати його надвір, ваша дружба урветься.

Одного разу ти навіть спробував. Не ходив до нього цілий тиждень. Та Раф і не подумав з'явитися сам. І тобі здавалося, ніби ти помер і ніхто не прийшов на твій похорон.

А коли ви після того зустрілися в школі, він не виказав і найменшого подиву, ні про що не спитав, наче й порошинки на тобі не було цікавої. Де ти пропадав, Дуг? Я ж не мав кого бити. Де тебе носило, Дуг? Я не мав кого щипати!..

От і склади до купи всі його гріхи. А надто подумай про останній.

Атож, він жодного разу не прийшов до мене додому. Жодного разу не погукав мене, коли я був ще в ліжку, не кинув у моє чисте вікно жменьку ріні – того весільного рису, що покликав би мене надвір, до радощів нового літнього дня.

І ось за той останній гріх, Рафе Андерхілл, подумав я, сидячи у вагоні поїзда о четвертій годині ранку, коли гроза уже вщухала, і відчув на своїх очах сльози, – за той останній гріх я тебе завтра ввечері порішу. [582]

Убити його через тридцять шість років! О боже, та ти ж безумніший за капітана Ахава!..

Поїзд пронизливо гудів. Ми мчали країною, мов механізований старогрецький Фатум, що його тягне за собою чорна металева римська Фурія.

Кажуть, повернутися в своє дитинство неможливо.

Це неправда.

Якщо тобі пощастить і випаде слухна година, ти приїдеш при заході сонця, коли старе містечко залите по вінця золотим світлом.

Я зійшов з поїзда і попростував вулицями Грінтауна, аж поки опинився перед міською управою, огорнутою полум'ям призахідного сонця. Деревя у сквері були всуціль завішані золотими дублонами. Дахи, цегляні стіни, орнаментовані виступи – все яскріло щирою міддю й старовинним злотом.

Я сів на лаву в сквері, серед собак та дідів, і сидів там, поки зайшло сонце й Грінтаун поринув у сутінь. Я хотів, щоб смерть Рафа Андерхілла стала для мене справжнім святом.

Ще ніхто й ніколи не вчиняв такого вбивства.

Я пробуду тут скільки треба, уб'ю його та й поїду собі, чужинцем серед чужинців.

І коли мертве тіло Рафа Андерхілла знайдуть на порозі його оселі, хіба спаде комусь на думку, що якийсь дванадцятирічний хлопчина, спонукуваний страшною зневагою до самого себе, приїхав сюди поїздом на зразок Машини часу й вистрілив у своє минуле? То була немислима річ! Саме моє безумство надійно оберігало мене.

Нарешті о пів на дев'яту того холоднуватого жовтневого вечора я рушив далі містечком, аж за яр.

Я анітрохи не сумнівався, що Раф і тепер живе там.

Хоч, зрештою, люди часом і переїжджають...

Я повернув на Парк-стріт, пройшов двісті ярдів до самотнього вуличного ліхтаря й подивився на протилежний бік вулиці.

Двоповерховий білий вікторіанський будинок Рафа Андерхілла чекав на мене.

І я відчував, що він там, у тому будинку.

Він, сорокавосьмирічний, був там, а тим часом я, теж сорокавосьмирічний, – тут, сповнений застарілого, стомленого самоїдського завзяття. [583]

Я вийшов з освітленого кола, відчинив валізку, переклав пістолет у кишеню пальта під праву руку, а валізку замкнув і сховав у кущах, щоб потім схопити її і гайнути через яр, а там містечком до станції.

Я перейшов вулицю й став перед будинком, тим самим будинком, перед яким так часто стояв тридцять шість років тому. Онде вікно, куди я із самовідданою любов'ю кидав, наче букети весняних квітів, жменьки камінців. А ось доріжка, поплямлена підпалинами від ракет-вертушок – слідами незапам'ятних Четвертих липня, коли ми з Рафом у несамовитому святковому захваті ладні були висадити в повітря весь цей триклятий світ.

Я піднявся на веранду й побачив на поштовій скриньці невеликі літери: Андерхілл.

А що, як до дверей підійде його дружина?

Ні, подумав я, він сам, за всіма законами старогрецької трагедії, відчинить двері, дістане кулю і мало не з радістю сконає за свої давні злочини й дрібніші гріхи, що хтозна-як також обернулися на злочини.

Я подзвонив.

Чи впізнає він мене через стільки років? За мить до першого пострілу треба буде неодмінно назватися. Він має знати, хто це.

Тиша.

Я подзвонив знову.

Брязнула дверна клямка.

Я сягнув рукою до пістолета в кишені, але не витяг його. Серце моє важко гупало.

Двері відчинились.

На порозі стояв Раф Андерхілл.

Він кліпав очима, намагаючись розглядіти мене.

– Раф? – мовив я.

– Я... – озвався він.

Ми стояли так, один проти одного, не більш як п'ять секунд. Але, боже мій, як багато сталося за ті швидкоплинні п'ять секунд!

Я побачив Рафа Андерхілла.

Побачив його цілком виразно.

А я ж не бачив його відтоді, як мені було дванадцять років.

Тоді він височів наді мною, наче вежа, стусав мене кулаками, бив, горлав.

Тепер це був невеличкий старий чоловічок. [584]

Мій зріст – п'ять футів одинадцять дюймів. А Раф Андерхілл від своїх дванадцяти років майже не виріс.

Чоловічок, що стояв переді мною, був на зріст не більш як п'ять футів два дюйми. Тепер уже я височів над ним, наче вежа.

Я аж рота розкрив. Тоді придивився й побачив ще більше.

Мені було сорок вісім років.

Але Раф Андерхілл, якому теж було сорок вісім, уже не мав на голові більш як половини волосся, а те, що лишилося, було ріденьке й сиве, чорне з білим. Він виглядав років на шістдесят, а то й на шістдесят п'ять.

Я був при доброму здоров'ї.

Раф Андерхілл був блідий, наче віск. Його обличчя свідчило, що він давно вже нездужає. Здавалося, він повернувся з країни, де ніколи не світить сонце. Вигляд мав змарнілий, очі глибоко позападали. У віддиху вчувався запах похоронних квітів.

Усе те вразило мене так, немов усі блискавиці й громи минулої ночі злилися в один сліпучий вибух. І ми з Рафом стояли посеред того вибуху.

То ось задля чого я приїхав, подумалося мені. То ось яка вона, істина. Оця жаска мить. Ні до чого витягати зброю. І вбивати ні до чого. Ні, аж ніяк. Досить тільки...

...побачити Рафа Андерхілла такого, який він тепер є.

Оце і все.

Просто прийти сюди, постояти й подивитися на нього, на такого, який він став.

Раф Андерхілл розгублено, з видимим подивом звів руку. Губи його затремтіли. Очі забігали вгору-вниз по мені, і він силкувався осягти розумом, хто цей велет, чия чорна тінь упала на його поріг. Нарешті він озвався кволим, ледь чутним голосом:

– Дуг?

Я рвучко відступив.

– Дуг? – аж задихнувся він. – Це ти?

Такого я не чекав. Люди ж не пам'ятають! Нездатні пам'ятати! Через стільки років? Чого б то йому пригадувати, напружуватись, зважуватись, упізнавати, називати ім'я?..

І раптом у мене сяйнула дика думка: це ж після мого від'їзду з містечка життя Рафа Андерхілла так занепало, ось у чім річ! Я був осереддям його світу, незамінним [585] попихачем, якого можна кривдити, штурхати, лупцювати, вкривати синцями. І коли тридцять шість років тому я просто взяв та й покинув його, усе його життя дало тріщину.

Та ні, дурниця! А проте якесь крихітне схиблене мишеня мудрості металось у мене в голові й пищало своє: "Раф був потрібен тобі, але ти йому був потрібен ще більше! А ти завдав йому жорстокого, непростимого удару. Ти зник!"

– Дуг? – знову спитав він, бо я стояв і мовчав, безпорадно опустивши руки. – Це ти?

Ось задля цієї миті я й приїхав.

Десь у потаємних глибинах єства я завжди знав, що не вдамся до зброї. Атож, вона при мені, але час випередив мене й дістався сюди раніше – і час, і вік, і менші, ще страшніші смерті...

Бабах!

Шість пострілів у серце.

Та я не стріляв з пістолета. Тільки з уст моїх ледь чутно зривалися звуки пострілів. І за кожним таким звуком обличчя Рафа Андерхілла старішало на десять років. Отож коли я мав вистрілити востаннє, йому було вже сто десять.

– Бабах... – шепотів я. – Бабах... Бабах... Бабах... Бабах... Бабах...

І тіло його щоразу здригалось.

– Ти вже мертвий, Рафе. О боже, ти мертвий.

Я повернувся, спустився з веранди і вже вийшов на вулицю, коли він гукнув:

– Дуг, це ти?

Не озиваючись у відповідь я простував геть.

– Скажи мені! – гукав він кволим голосом.— Дуг! Дуг Сполдінг, це ти? Хто це? Хто?..

Я взяв у кущах свою валізку, пірнув у сповнену сюрчання цвіркнув темряву яру, перейшов місток і став підніматися сходами на той бік.

– Хто це? – востаннє долинуло до мене його жалісне воання.

І тільки відійшовши ще далі, я озирнувся.

В усіх вікнах Рафового будинку світилося. Мабуть, після того, як я його залишив, він обійшов усі кімнати й скрізь повмикав світло.

По той бік яру я зупинився на лужку перед будинком, де колись народився. [586]

А тоді підняв з землі кілька дрібних камінців і зробив те, чого ніхто ніколи не робив, жодного разу за все моє життя.

Я кинув ті камінці у вікно, за яким щоранку лежав, коли мені було дванадцять років. І гукнув себе самого на ім'я. Гукнув із щирої дружби, запрошуючи зійти вниз, щоб погуляти в довгому літі, яке давно вже кануло в небуття.

Я постояв там рівно стільки часу, скільки було потрібно тому другому, юному мені, щоб спуститися вниз і пристати до мене.

А потім ми мерщій, випереджаючи світанок, виоїгли з Грінтауна й помчали назад, хвалити бога, назад у Тепер і Сьогодні, щоб прожити там решту своїх днів.

Переклад Володимира Митрофанова

Джерело: Р.Бредбері. Марсіанські хроніки. К.: Дніпро, 1988. 592 с. – С.: 536-587.